

Nr 137.

Av herr **Johansson** i Edsbyn, *angående beredande vid avstyckning av skydd för hemmanslott med inägojord mot tilldelning av mindre skogsmark än lag avser.*

Det torde vara allmänt känt, att staten för cirka 100 år tillbaka, utav intresse för Norrlands kolonisation och bebyggande, upplät jord av kronans områden till nybyggare, som där fingo slå sig ner och genom nyodlingar skapa sig en egendom. När odlingarna sedermera fortskridit så långt, att nybyggaren kunde anses besutten på sin jordlott, kom avvittning och skattläggning av dessa skogsegendomar, i regel föregångna av vissa frihetsår.

Då dessa jordbruk ansågos vara svaga på grund av deras avlägsna läge från den egentliga bygden, utan vägar samt av andra mindre gynnsamma förhållanden de hade att kämpa med, blevo de i regel tilldelade stora skogsområden till stöd för det svaga jordbruket. Skogen hade på den tiden och i dessa trakter obetydligt värde för kronan. För nybyggaren hade den heller just ej annat värde än som betesmark och svedjeland för rågodling. För att nå upp till ett något så när hyggligt skattetotal för hemmansdelen släppte kronan till rundligt av sina stora skogsarealer. Kronans intresse var på den tiden huvudsakligast inställt på att genom skattläggning av nybyggen få ökade skatteobjekt för sina egna behov.

Så kom trävaruindustrien och gjorde sitt intåg i vårt land, och därmed blevo förhållandena i Norrland förändrade i flera avseenden. De nybyggare, som slagit sig ner i de djupa skogarna, fingo inkomstmöjligheter, som de förut ej haft en aning om, dels genom att sälja avverkningsrätter till timmeravverkningar och dels genom arbetsförtjänster i skogarna.

De stora trävarubolagen kommo dock snart underfund med, att de här kunde göra sig stora vinster genom att köpa dessa nybyggares egendomar med tillhörande tusentals tunnland skogsmark till varje egendom. De började underhandla med nybyggarna om inköp av deras egendomar och lovade dem samtidigt, att de under sin livstid skulle få besitta egendomens jordbruk för ett mycket lågt arrende samt därtill hava förmånsrätt till arbete vid timmerdrivningarna. Byggnadsskyldigheten och underhållet av gården iklädde sig bolaget. Detta var ju lockande för nybyggaren, isynnerhet som den köpeskilling som erbjöds t. o. m. kunde överstiga det pris, som nere på bygden betalades för samma skattetotal.

Inom kort voro de flesta, för att inte säga nästan alla, skogsegendomar i nedre Norrland förvandlade till bolagshemman. En del av de gamla ägarna sökte sig ner till bygden och köpte sig där mera givande jordbruksegendomar, fastän med mindre skogsarealer. De flesta föredrogo att stanna kvar på sina gamla egendomar som arrendatorer, på de liberala villkor som erbjödös dem.

Så har tiden nu gått i 50 à 75 år, och de gamla ägarna hava dött undan efter hand. — Som ett bevis på att trävarubolagen ändå visat en viss humanitet mot de gamla ägarna, bör påpekas, att barnen till de ursprungliga ägarna till egendomarna i regel fått fortsätta arrendet på samma villkor som deras fäder innehaft dem.

På sista tiden ha dock bolagen börjat finna det alltför betungande att fortsätta utarrenderingen av jorden på de förut uppgjorda villkoren. Byggnadsunderhållskostnaderna för gårdarna gå till så stora summor, att de på långt när ej täckas av arrendeinkomsterna, synnerligast som numera en del gårdar börja bli gamla och behöva i många fall nybyggas. Bolagen söka därför få en avveckling till stånd på så sätt, att de söka göra sig fria inägo- eller jordbrukslotten och behålla endast skogsmarken. Åtgärder har därför börjat vidtagas för styckning av egendomen och försäljning av jordbrukslägenheterna med gårdar, för att sedan själva behålla allt väsentligt av skogsmarken i egen ägo. Enligt lag måste ju vid sådan avstyckning så mycket skog och betesmark tilldelas lott som erhåller inägojord, att den blir tjänlig för jordbruk. — Denna bestämmelse efterlevnad blir dock i hög grad beroende på lantmätares, nämnds eller nämndemäns subjektiva uppfattning om huru mycket skog och betesmark, som bör tilläggas inägolott, för att den skall vara tjänlig som självständigt jordbruk. Tages härvid till jämförelse de skogsarealer, som äro tillagda jordbruk i mellersta och södra Sverige, så är detta uppenbarligen oriktigt. Redan vid avvitringen var man på det klara med, att de jämförelsevis svaga jordbruk som ligga i Norrland äro i behov av ett kraftigare stöd från skogen än jordbruk längre söderut i landet. De norrländska jordbruken ansågos ej kunna bestå utan ett sådant kraftigare stöd från skogen. Därav den rikligare tilldelningen av skogsmark i Norrland. Detta är dock en sak, som det tillkommer den eller dem, som förrätta avstyckning, samt de myndigheter, som ha att övervaka sådan förrättning, att tillse att allt blir riktigt utfört. Här har jag endast mera i förbigående velat omnämna saken.

Men det är ett annat förhållande, som på sista tiden kommit till synes, när bolag satt igång avstyckningar av sina skogsegendomar, som påkallar lagstiftarens uppmärksamhet. Så vitt jag förstår, är det här fråga om ett uppenbart försök från bolagens sida att kringgå lagens bestämmelser om tilldelning av skogsmark till jordbrukslott vid avstyckning av en egendom. I *Lag om delning av jord å landet av den 18 juni 1926* heter det i II avd. Om avstyckning uti 3 § 4 stycket bland annat: »Hör till fas-

tighet, varifrån avstyckning skall ske, skogsmark, må avstyckning ej ske på sådant sätt, att icke såväl stamfastigheten som avstyckad del, envar så framt däri ingå åker, äng eller därtill odlingsbar mark av den omfattning, att fastigheten varder tjänlig till jordbruk, i mån av tillgång erhålla för dess nyttjande för sådant ändamål erforderlig skog», etc. Vidare heter det i samma paragraf: »Vad i tredje och fjärde stycket stadgas skall ej utgöra hinder för avstyckning av mark för tillgodoseende av behov av mindre lägenheter eller för beredande av plats för industriell anläggning eller därmed jämförligt ändamål».

Det är det sist anförda undantaget i lagen, som trävarubolagen nu söka utnyttja till sin fördel för att få behålla så mycket som möjligt av skogen för egen del, då de skola avstycka och försälja inägojorden.

Efter vad jag sport från närheten av min hemtrakt går det till på följande sätt: Bolaget söker förordnande för en lantmätare att uppgöra styckningsplaner för sina skogsegendomar. Detta går så till, att först uppdelas inägojorden till en massa små egnahemslotter, till vilka enligt lagens bestämmelser skog ej behöver avsättas. Den återstående lilla delen av inägojorden och gården kallas sedan jordbrukslotten och får på grund av sin ringa areal några få hektar skogsmark på sin del. Huvudparten av skogen, uppgående till flera hundra hektars areal, behåller bolaget för egen del.

Om det nu vore så, att vad som vid avstyckningen *kallas* egnahemslotter verkligen vore sådana och någonsin komme att tagas i anspråk för sådant ändamål, vore det kanske icke så mycket att säga om saken. Men varje förnuftig människa måste ha klart för sig, att på sådana platser, det här är fråga om, komma aldrig några egnahemsanläggningar att tagas i anspråk. Egendomen ligger djupt inne i skogarna, flera mil ifrån bygden, och inga vägar finnas dit, inga industrier av något slag finnas där uppe eller kunna tänkas komma att anläggas där, som kunna locka arbetare att slå sig ner i skogen. Att trävarubolagen själva också inse att egnahemstomter på sådana platser ej komma att röna stor efterfrågan, därom vittnar den omständigheten, att de i regel erbjuda spekulanten på jordbrukslotten att jämte denna även köpa egnahemslotterna och »tills vidare utnyttja dem som jordbruk». Priset som bolagen begära för egnahemslotterna är också i regel mycket lågt, varav man kan sluta att bolagen själva icke ha stor tro på egnahemsbildningar där uppe i skogarna. Huvudsaken för dem har varit att få minska jordbrukslottens areal till ett minimum i avsikt att få tilldela densamma minsta möjliga skogsmark.

Hela denna manöver synes mig vara avsedd endast för att kringgå lagens bestämmelser om tilldelning av skogsmark till jordbrukslotter vid avstyckningar av skogshemman. Men detta bör i tid förhindras, om vi icke inom kort skola få ett jordbrukareproletariat å våra skogshemman i Norrland.

Det torde finnas flera sätt att stävja dessa försök att kringgå lagens bestämmelser rörande avstyckning av jord och skog. Ett sätt är ju att vid avstyckning av ett hemman *icke tillåta* att inägojord uppdelas till egnahemsbildningar med mindre dessa lotter *äro försålda och verkligen tagna i bruk* för sitt avsedda ändamål. Andra sätt kunna också tänkas, men jag inskränker mig till det sagda.

Jag har velat fästa riksdagens uppmärksamhet på denna angelägenhet och framhålla vikten av att åtgärder vidtagas med snaraste för att förhindra en trafik, som kan bli till obotlig skada för framtida självägande bönder på våra skogshemman i Norrland.

På grund av vad jag sålunda anfört ber jag vördsamt få hemställa,

att riksdagen må besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t måtte ha sin uppmärksamhet fäst på försök, som göras att kringgå bestämmelserna i Lag om delning av jord å landet av den 18 juni 1926, II avd. Om avstyckning 3 § 4 stycket, samt låta utreda och för riksdagen framlägga förslag till ändring eller tillägg i nyssnämnda lag, som skyddar hemmanslott med inägojord att vid avstyckning bli tilldelad mindre skogsmark än vad lagen avser.

Stockholm den 20 januari 1932.

O. Johansson,
Edsbyn.
